

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr. N28 Agger
Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og
Agerø

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.

2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. N28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Nissum Bredning, Cornelia Maj Christensen
NST Thy

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-079-5

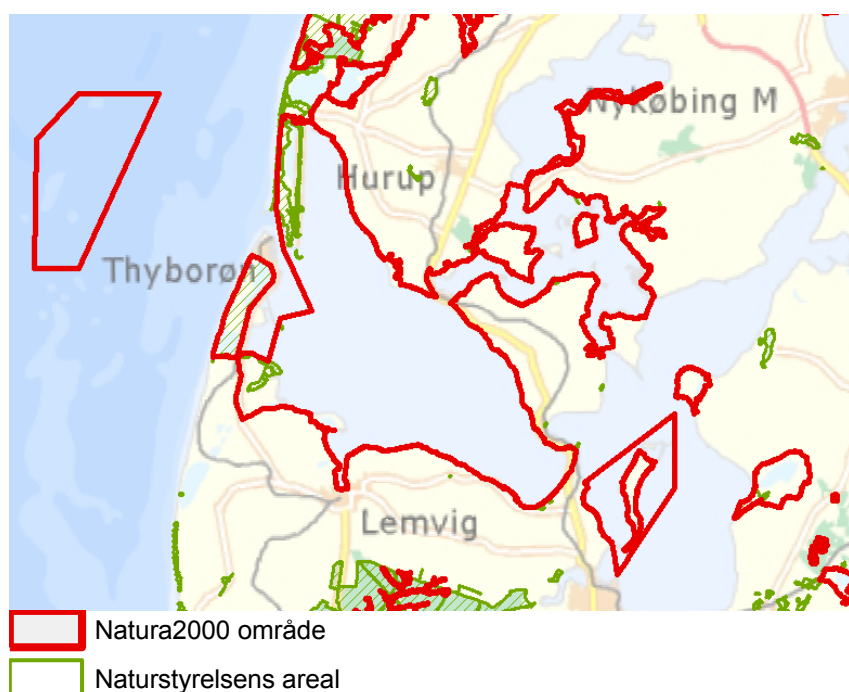
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område nr. 28 *Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted fjord, Agerø* og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 2486 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura

2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

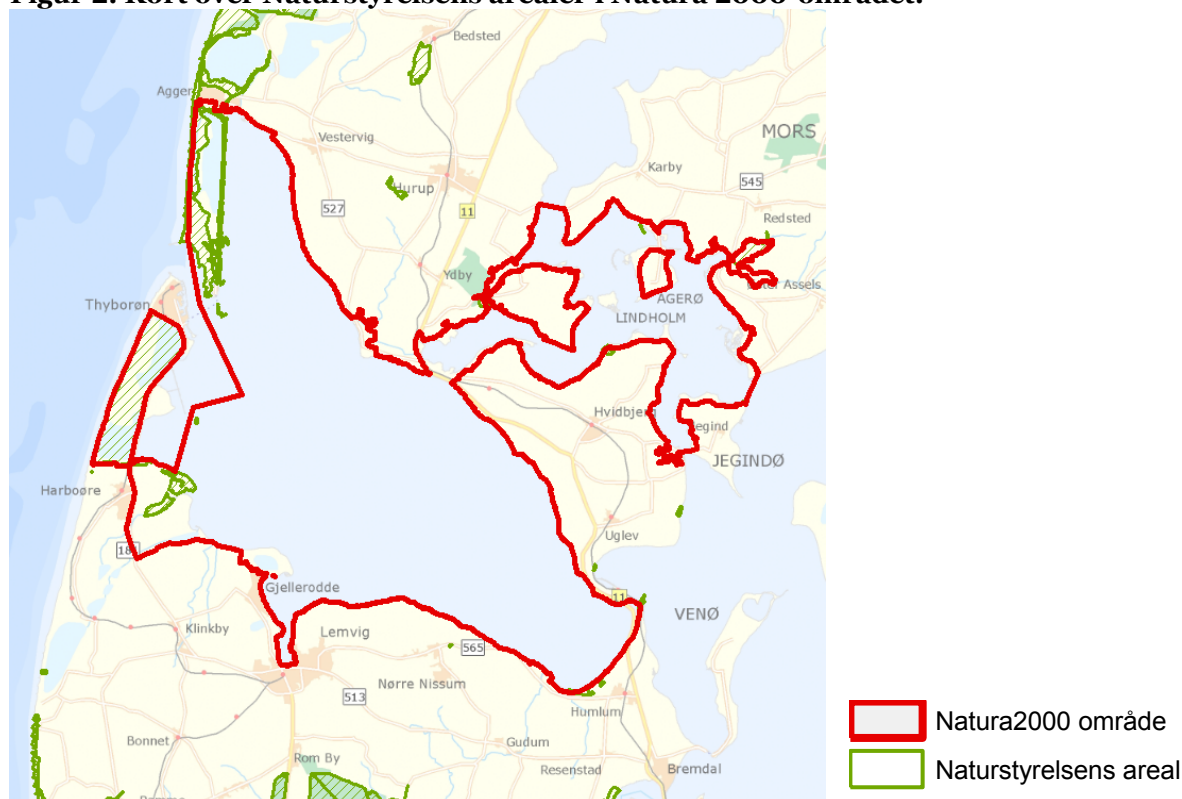
<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af følgende naturtyper og arters levesteder: De mange fugle, herunder lysbuget knortegås, kortnæbbet gås, pibesvane, krikand, pibeand, spidsand, almindelig ryle, brushane, splitterne, dværgterne og mosehornugle. Natura 2000-området har et areal på 33.165 hektar og har en kystlinie mod Limfjorden på ca. 80 km. Området består af flere store marine delområder bl.a. Nissum Bredning, som ligger stort set ubeskyttet for vestenvinden og består af lavvandede grunde mod vest, samt Limfjordens dybeste område Oddesund mod øst med dybder ned til omkring 32 meter. Midt i området ligger den beskyttede og lavvandede Skibsted Fjord og længst mod nordøst ligger det vidt forgrenede farvand omkring Agerø. Længst mod vest ligger på Agger og Harboøre Tange med en række kystlaguner, som er meget vigtige levesteder for fugle. Strandenge, strandvolde og strandoverdrev dominerer landdelen af området. Langs skræntfoden og i Dover Kil området findes de fleste af områdets værdifulde kildevæld og rigkær, mens områdets klittyper findes på Agger Tange. De marine naturtyper, herunder sandbanke, bugt og lagune. Naturtyperne strandeng, grå/grøn klit, klithede, rigkær, kildevæld.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Natura 2000-området har et areal på 33.165 ha, hvoraf ca. 2.486 ha er statsejet og 84 % af det samlede areal er hav. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H28 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F23, F27, F28 og F39. Naturstyrelsens arealer på Agger Tange er præget af strandenge og vadeområder, som er meget vigtige fugleområder.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1330	Strandeng	160,5
2130	Grå/grøn klit	81,5
4030	Tør hede	0,8
6230	Surt overdrev	0,4
1220	Strandvold med flerårige	3,6
2170	Grårisklit	56,8
2160	Havtornklit	38,2
2140	Klithede	87,2
2190	Klitlavning	6,2
2120	Hvid klit	45,1
2110	Forklit	4,3
Hovedtotal		484,6

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Pibesvane (T) (F23)
- Kortnæbbet gås (T) (F39)
- Lysbuget knortegås (T) (F23) og (F27)
- Pibeand (T) (F23)
- Krikand (T) (F23)
- Spidsand (T) (F23)
- Brushane (Y) (F23)
- Spliterne (Y) (F23)
- Dværgterne (Y) (F23)

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 12 plejetiltag hvilket omfattede en udvidelse af hegningen, græsning på størstedelen af arealet, bekæmpelse af problemarter og afbrænding på de steder der ikke er afgræsset.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	12	Gennemførte indsatser (areal)	575 ha	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha	0 %

Tabel c: Oversigt over ikke-planlagte indsatser der er gennemført, som gavner arter eller naturtyper i udpegningsgrundlaget.

Naturtype	Naturtypenavn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for gennemførelse af ikke planlagt plejetiltag
2130	Grå/grøn Klit	Naturtype-bevarende pleje	Hegning	Ca. 2 ha	Et akut behov for levesteder for den udrydningstruede brushane
Art (navn)	Artstiltag	Begrundelse for gennemførelse af ikke planlagt artsplejetiltag			
Brushane	Etablering af mindre hegninger	Der var ikke planlagt etablering af hegninger for arten brushane, der var nævnt i indsatsprogrammets konkrete retningslinjer. På grund af et akut behov for en indsats til forbedring af artens levesteder, blev der igangsat en græsning der kan gavne artens leveforhold.			

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

I området er ovennævnte plejetiltag gennemført, til sikring af den sammenhængende lysåbne natur og plejemålene vurderes at være nået. Alle habitatnaturtyperne i udpegningsgrundlaget vurderes overordnet at have haft gavn af plejen der har medvirket positivt i forhold til målet om at sikre en gunstig bevaringsstatus.

Det er et af de Natura 2000 områder, hvor rynket rose er meget dominerede.

Der er ikke gennemført bekæmpelse for Rynket Rose (*Rosa Rugosa*) endnu, da resultatet for og viden om bekæmpelsesmetoderne har været for usikre og uvisse. Da Rynket Rose er meget dominerende i dette N2000 område planlægger vi rydning på et større areal på den sydlige del af tangen, hvor Rynket Rose skal fjernes med en biorotor. Med støtte fra EU's tilskudsordning LIFE+ Nature gennemføres dette projekt, som led i projektet "Sårbar Natur langs Vestkysten (REDCOHA)".

Konkurrencen fra denne invasive art er meget betydelig i området og indsatsen ventes derfor øget i den kommende periode. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne *grå/grøn klit og klithede* med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.

Konkrete erfaringer

- Græsningen på Agger Tange fungerer fint. Græsningstrykket er i 2016, forsøgt med lavt græsningstryk. Denne udvikling skal løbende evalueres således at tagrør etc. forsat holdes nede.
- Der er udpræget forstyrrelser for de ynglende terner nede ved færgehavnen, hvor Naturstyrelsen har forsøgt med skiltning at begrænse færdsel.
- Det vurderes at der mangler levesteder for strandtudse og stor vandsalamander og derfor er der planlagt udførelse af 5 paddeskrab.
- Der er afbrændt på den østlige side af lagunen, der fungerer som planlagt.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger, der indeholder følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af naturtypen kalkoverdrev, naturtypen surt overdrev og naturtypen rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne strandvold med flerårige planter, strandeng, hvid klit, grå/grøn klit, havtornklit og tør hede med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Naturstyrelsen vil være særligt opmærksom på naturtypen strandeng samt trækfuglene pibesvane, kortnæbbet gås, lysbuget knortegås, pibeand, krikand, spidsand og ynglefuglene brushane, alm. ryle, splitterne og dværgterne, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for Natura 2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning og afbrænding på Agger Tange, jf. nedenstående skema.

Endvidere er den østlige del af Agger Tange underlagt pletvise afbrændinger med års mellemrum.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af rydning af bevoksning hvert 5. år på alle Naturstyrelsens arealer og understøttelse af naturlig hydrologi, samt etablering af paddehuller på Agger Tange.

Der sker en indsats med henblik på begrænsning af problematisk færdsel på Agger Tange og øerne i Nissum Bredning.

Derudover iværksættes der en ekstra stor indsats for bekæmpelse af den invasive art Rynket rose, på de arealer hvor den udgør mere end 10 %.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

	Naturtype	Målsætning	Total	
Eksisterende habitatnatur	1220	Strandvold med flerårige	Naturtypebevarende pleje	2,2
	1330	Strandeng	Naturtypebevarende pleje	157,8
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	17,3
			Naturtypebevarende pleje	48,7
			Naturlig dynamik	1,2
	2140	Klithede	Naturtypebevarende pleje	3,9
	2160	Havtornklit	Naturtypebevarende pleje	1,6
	2190	Klitlavning	Naturtypebevarende pleje	2,2
	2120	Hvid klit	Naturtypebevarende pleje	45,1
	2110	Forklit	Naturtypebevarende pleje	4,3

**Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)**

	Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total	
Eksisterende habitatnatur	1220	Strandvold med flerårige	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	2,2
	1330	Strandeng	Rydning af opvækst	Eksisterende	92,7
			Græsning	Eksisterende	121,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	4,4
			Afbrænding	Eksisterende	1,2
	2130	Grå/grøn klit	Rydning af opvækst	Eksisterende	57,0
			Græsning	Eksisterende	27,4
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	31,1
			Afbrænding	Eksisterende	17,2
	2140	Klithede	Rydning af opvækst	Eksisterende	3,9
			Græsning	Eksisterende	0,6
	2160	Havtornklit	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
				Nyt	1,5
	2190	Klitlavning	Rydning af opvækst	Eksisterende	2,2
			Græsning	Eksisterende	1,3
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,9
	2120	Hvid klit	Rydning af opvækst	Eksisterende	27,2
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	17,9
	2110	Forklit	Rydning af opvækst	Eksisterende	4,3
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	4,0

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
		Naturtype	Plejetiltag		
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Hegning	Eksisterende	121,7
			Rydning af bevoksning	Eksisterende	1,5
			Anden særlig udformning af arealplejen	Eksisterende	15,1
	2130	Grå/grøn klit	Hegning	Eksisterende	27,4
	2140	Klithede	Hegning	Eksisterende	0,6
	2190	Klitlavning	Hegning	Eksisterende	1,3

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Af hensyn til brushane er der opført to særlige indhegninger, således at der bevares høj vegetation, så den har muligheder for redesteder. Yderligere arbejder vi for at udføre paddeskrab fem steder langs Agger Tange, til fordel for strandtudse og stor vandsalamander.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for de resterende fugle nævnt i udpegningsgrundlaget, end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres tilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres tilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og dets samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- De kortlagte levesteder for almindelig ryle, brushane, rørdrum, rørhøg og hvidbrystet præstekrave inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området
- De kortlagte levesteder for arterne splitterne, dværgterne og fjordterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 30 par splitterner, 10 par dværgterner og 10 par fjordterner er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Af de kortlagte levesteder for arterne havterne og klyde inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 90 par havterner og 110 par klyder er det tillige en indikation på Natura 2000 plan 2016-21 levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne hjejle og mosehornugle som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.
- Natura 2000-området skal bidrage til at sikre levesteder for en levedygtig bestand på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levesteder for arterne pibeand, krikand, spidsand, kortnæbbet gås og bramgås som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 1100 bramgæs, 3100 kortnæbbede gæs, 2000 krikænder, 2900 pibeænder og 2000 spidsænder.
- Natura 2000-området, skal bidrage til at sikre levesteder for levedygtige bestande på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne hjejle, pibesvane, klyde, lille kobbersneppe, lysbuget knortegås, toppet skallesluger og hvinand som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering. Der henvises til DCE's notat fra februar 2016: "Tilvejebringelse af måltal for dykænder i seks danske Fuglebeskyttelsesområder", hvor der i dette område er fastsat måltal hvinand. Notatet kan ses her: www.naturstyrelsen.dk/natura2000/faq

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område nr.N28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af følgende naturtyper og arters levesteder: De mange fugle, herunder lysbuget knortegås, kortnæbbet gås, pibesvane, krikand, pibeand, spidsand, almindelig ryle, brushane, splitterne, dværgterne og mosehornugle. Natura 2000-området har et areal på 33.165 hektar og har en kystlinie mod Limfjorden på ca. 80 km. Området består af flere store marine delområder bl.a. Nissum Bredning, som ligger stort set ubeskyttet for vestenvinden og består af lavvandede grunde mod vest, samt Limfjordens dybeste område Oddesund mod øst med dybder ned til omkring 32 meter. Midt i området ligger den beskyttede og lavvandede Skibsted Fjord og længst mod nordøst ligger det vidt forgrenede farvand omkring Agerø. Længst mod vest ligger på Agger og Harboøre Tange med en række kystlaguner, som er meget vigtige levesteder for fugle. Strandenge, strandvolde og strandoverdrev dominerer landdelen af området.

Langs skræntfoden og i Dover Kil området findes de fleste af områdets værdifulde kildevæld og rigkær, mens områdets klittyper findes på Agger Tange.

De marine naturtyper, herunder sandbanke, bugt og lagune. Naturtyperne strandeng, grå/grøn klit, klithede, rigkær, kildevæld.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af naturtypen kalkoverdrev, naturtypen surt overdrev og naturtypen rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne strandvold med flerårige planter, strandeng, hvid klit, grå/grøn klit, havtornklit og tør hede med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på naturtypen strandeng samt trækfuglene pibesvane, kortnæbbet gås, lysbuget knortegås, pibeand, krikand, spidsand og ynglefuglene brushane, alm. ryle, splitterne og dværgterne, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1330	Strandeng	160,5
2130	Grå/grøn klit	81,5
4030	Tør hede	0,8
6230	Surt overdrev	0,4

1220	Strandvold med flerårige	3,6
2170	Grårisklit	56,8
2160	Havtornklit	38,2
2140	Klithede	87,2
2190	Klitlavning	6,2
2120	Hvid klit	45,1
2110	Forklit	4,3
Hovedtotal		484,6

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i de følgende tabeller.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1220	Strandvold med flerårige	Naturtypebevarende pleje	2,2
	1330	Strandeng	Naturtypebevarende pleje	157,8
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	17,3
			Naturtypebevarende pleje	48,7
			Naturlig dynamik	1,2
	2140	Klithede	Naturtypebevarende pleje	3,9
	2160	Havtornklit	Naturtypebevarende pleje	1,6
	2190	Klitlavning	Naturtypebevarende pleje	2,2
	2120	Hvid klit	Naturtypebevarende pleje	45,1
	2110	Forklit	Naturtypebevarende pleje	4,3

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	1220	Strandvold med flerårige	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	2,2
	1330	Strandeng	Rydning af opvækst	Eksisterende	92,7
			Græsning	Eksisterende	121,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	4,4
			Afbrænding	Eksisterende	1,2
	2130	Grå/grøn klit	Rydning af opvækst	Eksisterende	57,0
			Græsning	Eksisterende	27,4
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	31,1
			Afbrænding	Eksisterende	17,2
	2140	Klithede	Rydning af opvækst	Eksisterende	3,9

			Græsning	Eksisterende	0,6
	2160	Havtornklit	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
				Nyt	1,5
	2190	Klitlavning	Rydning af opvækst	Eksisterende	2,2
			Græsning	Eksisterende	1,3
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,9
	2120	Hvid klit	Rydning af opvækst	Eksisterende	27,2
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	17,9
	2110	Forklit	Rydning af opvækst	Eksisterende	4,3
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	4,0

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Hegning	Eksisterende	121,7
			Rydning af bevoksning	Eksisterende	1,5
			Anden særlig udformning af arealplejen	Eksisterende	15,1
	2130	Grå/grøn klit	Hegning	Eksisterende	27,4
	2140	Klithede	Hegning	Eksisterende	0,6
	2190	Klitlavning	Hegning	Eksisterende	1,3

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Af hensyn til brushane er der opført to særlige indhegninger, således at der bevares høj vegetation, så den har muligheder for redesteder. Yderligere arbejder vi for at udføre paddeskrab fem steder langs Agger Tange, til fordel for strandtudse og stor vandsalamander.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for de resterende fugle nævnt i udpegningsgrundlaget, end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af naturplejearket, der ligger som bilag til driftsplanen.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres tilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres tilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og dets samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- De kortlagte levesteder for almindelig ryle, brushane, rørdrum, rørhøg og hvidbrystet præstekrave inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området
- De kortlagte levesteder for arterne splitterne, dværgterne og fjordterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 30 par splitterner, 10 par dværgterner og 10 par fjordterner er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Af de kortlagte levesteder for arterne havterne og klyde inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 90 par havterner og 110 par klyder er det tillige en indikation på Natura 2000 plan 2016-21 levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne hjejle og mosehornugle som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.
- Natura 2000-området skal bidrage til at sikre levesteder for en levedygtig bestand på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levesteder for arterne pibeand, krikand, spidsand, kortnæbbet gås og bramgås som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 1100 bramgæs, 3100 kortnæbbede gæs, 2000 krikænder, 2900 pibeænder og 2000 spidsænder.
- Natura 2000-området, skal bidrage til at sikre levesteder for levedygtige bestande på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne hjejle, pibesvane, klyde, lille kobbersneppe, lysbuget knortegås, toppet skallesluger og hvinand som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering. Der henvises til DCE's notat fra februar 2016: "Tilvejebringelse af måltal for dykænder i seks danske Fuglebeskyttelsesområder", hvor der i dette område er fastsat måltal hvinand. Notatet kan ses her: www.naturstyrelsen.dk/natura2000/faq

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddingård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk